

Passende beoordeling
Bestemmingsplan Uiterwaarden
bij de stad Rhenen
Toetsing aan de Natuurbeschermingswet

Definitief

Gemeente Rhenen

Grontmij Nederland B.V.
Houten, 26 augustus 2013

Verantwoording

Titel : Passende beoordeling Bestemmingsplan Uiterwaarden bij de stad Rhenen

Subtitel : Toetsing aan de Natuurbeschermingswet

Projectnummer : 327263

Referentienummer : 500/327263/MM

Revisie : D1

Datum : 26 augustus 2013

Auteur(s) : dr. A.M. Mouissie

E-mail adres : maarten.mouissie@grontmij.nl

Gecontroleerd door : mr. A.H. Tuitert, F. Sinoo

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : drs. L. Vranken

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Grontmij Nederland B.V.
De Molen 48
3994 DB Houten
Postbus 119
3990 DC Houten
T +31 30 634 47 00
F +31 30 637 94 15
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding en doel	4
1.2	Onderzoeksgebied.....	4
1.3	Beschrijving van het plan	6
2	Werkwijze.....	12
2.1	Wettelijk toetsingskader	12
2.2	Inventarisatie aanwezige natuurwaarden	12
2.3	Effectbeoordeling	12
3	Effectbeoordeling	13
3.1	Aanwijzing en status van het Natura 2000-gebied	13
3.2	Kenmerken en doelen Uiterwaarden Neder-Rijn	13
3.3	Aanwezige natuurwaarden in het onderzoeksgebied	15
3.4	Mogelijke effecttypen	17
3.5	Ruimtebeslag, vernietiging en verslechtering kwaliteit leefgebied	19
3.6	Verstoring.....	20
3.7	Toetsing aan de instandhoudingsdoelstellingen.....	24
3.8	Cumulatieve effecten	26
4	Conclusies.....	28
4.1	Effecten inrichtingsplan.....	28
4.2	Cumulatieve effecten	28
4.3	Eindconclusie	28

Literatuur 30

Bijlage 1: kaart met subprojecten

Bijlage 2: Kaarten cumulatieve verstoring

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Het plangebied van de Uiterwaarden bij de stad Rhenen bestaat uit de Uiterwaarden bij de stad en natuurgebied de Palmerswaard. De Uiterwaarden bij de stad kent naast een agrarisch gebruik diverse andere functies.

Door de gemeenteraad van Rhenen is in 2009 het inrichtingsplan Uiterwaarden bij de stad Rhenen vastgesteld. In de inrichtingsschets is een aantal nieuwe voorzieningen opgenomen zoals het evenemententerrein (Veerweide), ijsbaan, uitbreiding passantenhaven, nieuwe parkeerplaats en aanleg nieuw fiets-/ wandelpad Palmerswaard. De gemeente doorloopt voor het gehele inrichtingsplan een bestemmingsplanprocedure.

In 2012 is het Inrichtingsplan gewijzigd, waarbij extra voorwaarden en maatregelen zijn opgenomen. Dit inrichtingsplan is door de gemeente en de provincie Utrecht het inrichtingsplan getoetst aan de Natuurbeschermingswet (Smits et al., 2012). Conclusie was dat het plan voldoet aan de Natuurbeschermingswet, mits ook de mitigerende en positieve ontwikkelingen worden uitgevoerd. De nadruk in het rapport van de gemeente en provincie ligt echter op de uitwerking van de EHS saldobenadering en heeft nog niet het karakter van een volledige Passende Beoordeling in de zin van artikel 19j van de Natuurbeschermingswet 1998. Omdat significante effecten van de ontwikkeling alleen kunnen worden voorkomen met mitigerende maatregelen, wordt een Passende Beoordeling opgesteld bij het bestemmingsplan Uiterwaarden bij de Stad Rhenen. In dit bestemmingsplan is het Inrichtingsplan 2012 juridisch vertaald. Het doel van de voorliggende Passende Beoordeling (conform artikel 19 NbW) is te beoordelen of het plan inclusief mitigerende maatregelen, zelfstandig of in combinatie met andere plannen of projecten tot significante effecten op het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Neder-Rijn kan leiden.

1.2 Onderzoeksgebied

Het plangebied Uiterwaarden bij de Stad Rhenen bestaat uit de Uiterwaarden bij de stad en het natuurgebied de Palmerswaard. De Uiterwaarden bij de stad ken naast een agrarisch gebruik diverse andere functies.

Het plangebied (figuur 1.1) betreft het hieronder rood omlijnde gebied. In het Inrichtingsplan2009 was nog een fietsplad door de Palmerswaard gepland. Deze is bij het Inrichtingsplan 2012, en dus ook in het bestemmingsplan, komen te vervallen. Na toepassing van de EHS-saldobbenadering (Smits et al., 2012) bleek dit tracé voor teveel verstoring te zorgen in de Palmerswaard.

Het onderzoeksgebied voor de Passende Beoordeling bestaat uit het plangebied en een invloedzone rond de in het plan opgenomen ontwikkelingen. Deze zone is voor de in het plan opgenomen ontwikkelingen vastgesteld op 200m (paragraaf 3.4). Het onderzoeksgebied voor de Passende Beoordeling beslaat daarom de Uiterwaarden bij de stad en de Palmerswaard.

Figuur 1.1 Plangebied.

Uiterwaarden bij de stad ter hoogte van de Rijnbrug (foto D. van der Veen, maart 2013)

Palmerwaard (foto D. van der Veen, maart 2013)

1.3 Beschrijving van het plan

De uitwerking van de verschillende onderdelen binnen het plangebied, de subprojecten, is erop gericht een positief (natuur)saldo te bereiken en te voldoen aan N2000. Daarom worden in het overzicht (tabel 1, volgende pagina) randvoorwaarden voor het gebruik en inrichting beschreven (gebruikstijden, verlichting, periode van jaar, toezicht e.d.), die nodig zijn om de haalbaarheid te bereiken. In bijlage 1 zijn de subprojecten op kaart aangegeven.

Tabel 1.1: Overzicht subprojecten

Subproject	Inrichting	Aanvullende beheerafspraken
1. Parkeerplaatsen Paardenmarkt	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe parkeerplaats met totaal 103 parkeerplaatsen - noordelijke deel: rijweg in betonstraatstenen, parkeervakken in grasbetontegels - zuidelijke deel; rijweg in grasbetontegels, parkeervakken in gefundeerd gras - 1,5 meter hoge haag of wal langs zuidzijde van parkeerplaats (beperking lichthinder en geluid) 	<ul style="list-style-type: none"> - geen of beperkte lage (< 1 meter) verlichting: kleur, lichtsterkte, tijd en richting afgestemd op naastgelegen natuur; binnen nog te bepalen randvoorwaarden vanuit sociale - en verkeersveiligheid.
2. Fietspad Palmerswaard	<ul style="list-style-type: none"> vervallen 	
3. Evenemententerrein	<ul style="list-style-type: none"> - verbeteren draagkracht van bodem, afhankelijk van uitkomst bodemonderzoek. - geen verlichting (behalve tijdens evenementen) 	<ul style="list-style-type: none"> - Het huidige gebruik, zie tabel 1.2, vormt basis voor de limitatieve evenementenlijst. Vuurwerk, helikopters en het oplaten van luchtballonnen worden niet toegestaan. - buiten evenementen niet opengesteld
4. Uitbreiden en verbeteren passanten-haven	<ul style="list-style-type: none"> - Extra 20 ligplaatsen met anti golfslag-steiger binnen vigerend bestemmingsvlak (totaal 50) - Aanleg riolering en wateraanvoer (watertappunt en sanitair in tijdelijke seizoenswagen of boot) - 8 extra parkeerplaatsen (verplaatsen vanaf Veerweg), totaal 32 ppl - Zitelementen plaatsen naast Veerstoep of zuidoost van parkeerterrein 	<ul style="list-style-type: none"> - indien bestaand asfalt te klein dan grasstenen toevoegen aan oostzijde (toets gaat uit van deze kleine oppervlaktevergroting) - hangplek bij zitelement tegengaan - Mobiele toiletunit zodanig opstellen, dat er zo min mogelijk uitstraling (licht / geluid) is van de passantenhaven naar de Palmerswaard. - parkeren met koplampen richting rivier.
5. Fietspont	<ul style="list-style-type: none"> - Pont gebruikt bestaande boothelling. 	<ul style="list-style-type: none"> - alleen tussen zonsopgang en – ondergang - alleen in het seizoen
6. Ijsbaan	<ul style="list-style-type: none"> - Toekomstige bluswatervoorziening Tante Loes gebruiken als bewateringssysteem voor ijsbaan. - Inpassen met zo min mogelijk grondverzet: egaliseren en kleiiger maken (afhankelijk van uitkomst onderzoek). - Gebruik als parkeerterrein en stalling tijdens Rijnweek (met rijplaten) 	<ul style="list-style-type: none"> - Veld alleen onder water bij vorst, verlichting idem - beheer als natuurterrein, geen speelveld - Verstoring door licht en geluid mag niet verder reiken dan 200 meter buiten de contouren van de ijsbaan.

7. Herinrichting Boulevard (Veerweg Rijnkade – R.straat)	- Verwijderen 31 (Veerweg), 15 (Rijnkade) en 5 (Rijnstraat, rivierzijde) parkeerplaatsen (zie verder 1. Parkeerplaatsen Paardenmarkt) - Vrij liggend voetpad binnen bestaand profiel - Bewegwijzering, informatievoorziening	Vrachtverkeer zand- en grindhandel benedenstad verdwijnt Parkeren Rijnstraat concentreren aan noordzijde
8. Parkeerplaats Veerplein	- Aanhelen asfalt en optimalisatie belijning - Op parkeerplaats geen verlichting m.u.v. van 1 bestaande paal	
9. Herinrichting loswal t.b.v. boot-trailers	- Belijning aanbrengen tbv parkeren 6 boottrailers - Verwijzingsborden voor boottrailers, verbod voor gewone auto's - Aanlegplaats voor vracht- en passagiersschepen. Geen industrieel gebruik van de loswal.	- geen permanente ligplaats
10. Visvoorziening op steiger of loswal	- Tijdelijke visvoorziening in overleg met visvereniging op bestaande loswal of passantenhaven. - Geschikt voor rolstoelen	- alleen van zonsopkomst tot zonsondergang
11. Fietspad Rijnkade /Cuneralaan	Bestaand	- opengesteld van zonsopkomst tot zonsondergang - honden aanlijnen (afstemming BOA's gemeente en Recreatieschap)
12. Koningstuin beleefbaar	- beleevingsbord	Bord dient te voldoen aan eisen Landschapsverordening
13. Veerhuis accentueren	Idee was lindebomen planten. Past niet bij functie evenemententerrein en daarom geschrapt. Wel zichtbaar maken op bord parkeerterrein Paardenveld (zie 12).	Bord dient te voldoen aan eisen Landschapsverordening
14. Aanplant boschages	Ten behoeve van goede invulling voor dispersiefunctie edelherten aanbrengen smalle boschages (precieze locatie wordt nog uitgewerkt in afstemming met Rijkswaterstaat). Enerzijds afschermdende struwelen, anderzijds een aantal bosjes in gebied om terug te trekken bij gevaar.	
15. Inperken verlichting en afrastering	- Minimale verlichting in de uiterwaarden, binnen nog te bepalen randvoorwaarden vanuit sociale en verkeersveiligheid. Door optimaal richten en aanvullende beplanting (bij Tante Loes) wordt de uitstraling geminimaliseerd. - Afrasteringen zoveel mogelijk verwijderen (afhankelijk van toekomstige beheersituatie)	- Incidentele verlichting t.b.v. evenementen en de ijsbaan blijft beperkt tot de openingstijden.

16. Inrichting t.b.v. natuur (aanvullend)	<ul style="list-style-type: none"> - De hangplek (keet van de visvereniging) ten oosten van Rijnbrug N233 verdwijnt. - Jeugdthek aan Cuneralaan verdwijnt 	
17. Omvorming naar natuur	<ul style="list-style-type: none"> - Bestemmingswijziging van agrarische naar natuur. Weinig aanvullende inrichting nodig. Betreft de door de gemeente verpachte graslanden(inclusief subproject 6 ijsbaan). - Palmerswaard (eigendom HUL), en Domeinenperceel bij de Rijnbrug (beheer HUL) krijgen als bestaande natuur natuurbestemming. 	<p>Hoofdlijnen toekomstig beheer: geen bemesting, < 1,5 GVE/ha veebezetting en maaien met afvoeren na half juni. Hoewel op natuurdoelen gericht is het beheer extensief agrarisch.</p> <p>Noot: agrarische gronden in particulier eigendom kunnen subsidie krijgen tbv omvorming.</p>

N.B. de lichtmasten onder 1. worden mogelijk hoger dan genoemd. Gestreefd wordt naar verlichting die zo min mogelijk effect heeft op de omgeving, binnen de randvoorwaarden vanuit sociale- en verkeersveiligheid

Tabel 1.2: Activiteiten op evenemententerrein Rhenen.

De Veerwei kan voor de hierna genoemde activiteiten gebruikt worden, waarbij aan enkele activiteiten nadere eisen gesteld worden. Indien een activiteit niet wordt gehouden, mag een activiteit met een vergelijkbaar effect op de natuur daarvoor in de plaats komen.

Activiteit	Beschrijving	Datum	Frequentie	Duur (incl. opbouw)	Tijden van-tot
<i>Meerdaagse activiteiten</i>					
Bouwweek	±300 kinderen bouwen constructies van pallets, etc.	Augustus (2012; 8 tot 12 augustus)	Jaarlijks	1 tot 1,5 week	Overdag (8.00-16.00)
Rijnweek	Kermis op en om het verharde terrein langs de Rijn, muziekfestival in de gehele weide, parkeren VIPs op geplande ijsbaan (zie ook Ecologisch Werkprotocol 2008)	1 ^e week van juli	Jaarlijks	2 weken	Overdag, avond, nacht (buiten tot 0.00; in tent tot 1.00 op vrijdag en 2.00 op zaterdag)
Circussen (opm. 1)	Voorkeur voor september - oktober	1x voor- of najaar	1x per jaar	1,5 week	Overdag, avond
Concours hippique	Koninginnedag; paardenraces op een deel van de Veerweide. Geen tribunes	30 april	Jaarlijks	3 dagen	Overdag
<i>1-daagse activiteiten</i>					
	.				
Paaseieren zoeken	Eieren in het veld en een kleine kraam.	Eind maart/begin april	Jaarlijks	1 dag	Overdag
Roofvogel-show		-	<1x pj	1 dag	Overdag
Scouting		-	<1x pj	1 dag	Overdag

Opmerkingen:

1. In het verleden vonden circussen twee keer per jaar plaats: een keer in het voorjaar en een keer in het najaar. Het aantal circussen wordt beperkt tot eens per jaar, bij voorkeur tussen september en oktober.
2. De Veerwei was voorheen buiten het broedseizoen (half maart tot half juli) ook opstapplaats voor luchtballonnen. Ook werd er rekening gehouden met het fourageren van ganzen vanaf half november. Dit staat in een collegebesluit van 11 augustus 2009, naar aanleiding van de concept Luchtvaartnota

van de provincie Utrecht. Het gebruik als opstapplaats voor luchtballonnen wordt geschrapt, vanwege de totale belasting dat het gebruik van de Veerwei oplevert voor natuur en met name vogels. Het gebruik van de Veerwei als heliportterrein is al geschrapt, mede vanwege de ligging te midden van Natura 2000 en EHS.

3. Gedurende grootschalige evenementen zoals Concours Hippique en het circus worden dezelfde maatregelen getroffen als voor de Rijnweek, te weten:
 - Tijdelijk afsluiten van de toegang tot de Palmerswaard aan de zijde van het plangebied voor bezoekers en honden;
 - Beperken van het geluidniveau, o.a. door optimalisatie van de inrichting van het evenemententerrein;
 - Beperken van de verlichting op het terrein.

2 Werkwijze

2.1 Wettelijk toetsingskader

Het wettelijk kader voor de bescherming van Natura 2000-gebieden wordt gevormd door de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet). Artikel 19j van deze wet stelt:

Een bestuursorgaan houdt bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstoring effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, rekening met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied.

Voor plannen, die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, maakt het bestuursorgaan alvorens het plan vast te stellen een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling.

Voorliggende rapportage voorziet in de passende beoordeling in de zin van artikel 19j van de Nb-wet.

2.2 Inventarisatie aanwezige natuurwaarden

De aanwezige natuurwaarden zijn geïnventariseerd aan de hand van beschikbare informatie uit een verkennend natuuronderzoek van Grontmij (2013), het rapport EHS saldo toets en Toetsing Natura 2000 Uiterwaarden Rhenen (Smits et al., 2012) en de Natuurtoets van Bureau Groene Ruimte (2011). Bovendien is de Natura 2000-database van het ministerie van Economische Zaken en zijn kaarten van de provincie Gelderland geraadpleegd met betrekking tot ligging habitattypen en begrenzing van het Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied.

De habitatgeschiktheid van het onderzoeksgebied is mede bepaald door de ecooloog van Grontmij die de veldbezoeken in het kader van het oriënterend veldbezoek heeft uitgevoerd. Bovendien is een provinciale ecooloog geconsulteerd.

2.3 Effectbeoordeling

In de effectbeoordeling staan de instandhoudingsdoelstellingen van de Uiterwaarden Neder-Rijn centraal. Er is onderzocht welke soorten in het plangebied en binnen de verstoringzone voorkomen, welke effecttypen op kunnen treden, hoe gevoelig de aanwezige natuurwaarden voor deze effecttypen zijn en tot slot wat deze effecten betekenen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

3 Effectbeoordeling

3.1 Aanwijzing en status van het Natura 2000-gebied

De Uiterwaarden Neder-Rijn (gebied nummer 66) zijn in 2000 aangewezen als Vogelrichtlijngebied bij besluit van 24 maart 2000 en gewijzigd bij besluit van de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij d.d. 25 april 2003. Een gedeelte in de Amerongse Bovenpolder is aangewezen als Habitatrichtlijngebied. De Rhenense Buitenwaarden, op ca. 2km van het plangebied, zal in de toekomst ook aangemeld worden in het kader van de Habitatrichtlijn (kaart provincie Gelderland 26-11-2012). Voor het Natura 2000 gebied Uiterwaarden Neder-Rijn heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een Ontwerpbesluit Uiterwaarden Neder-Rijn vastgesteld welke van 11 september tot 22 oktober 2008 ter inzage heeft gelegen.

De Palmerswaard en Uiterwaarden bij Rhenen zijn alleen aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Hierdoor hoeven de directe effecten van het plan alleen getoetst te worden aan de doelen van de Vogelrichtlijn en de complementaire doelen van de Habitatrichtlijn. Vanwege de externe werking van de Habitatrichtlijn dient bovendien getoetst te worden of het plan ook het Habitatrichtlijngebied negatief beïnvloedt.

3.2 Kenmerken en doelen Uiterwaarden Neder-Rijn

Het gebied bestaat uit de uiterwaarden van de rivier en beslaat een oppervlakte van circa 3257 ha. Met het wijzigingsbesluit wordt het gehele winterbed van dijk tot dijk, met uitzondering van het gedeelte van de rivier buiten de kribvakken en met uitzondering van enkele deelgebieden in het winterbed, aangewezen als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Vogelrichtlijn.

De speciale beschermingszone Uiterwaarden Neder-Rijn bestaat uit de uiterwaarden van de Neder-Rijn tussen Renkum en Wijk bij Duurstede. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Neder-Rijn moet in perioden met hoge rivierafvoer 1/6 van de Rijnafvoer voor haar rekening nemen. In perioden met lage rivierafvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw bij Amerongen. De rivierbedding heeft een breedte van 200 tot 250 meter. Het winterbed varieert in breedte van 500 meter bij Rhenen tot maximaal twee kilometer bij Amerongen.

Karakteristiek voor dit rivierenlandschap is de overgang naar de hogere gronden, de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Enkele voorbeelden zijn de Blauwe Kamer onderaan de Grebbeberg, de Elster Buitenwaarden die grenst aan Plantage Willem III en de Amerongse Bovenpolder aan de voet van de Amerongse Berg. Hier liggen op de overgangen restanten van hardhoutoibossen.

De uiterwaarden zijn gevarieerd in breedte en hoogteligging. De uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, meidoornhagen, knotwilgen, bosjes, moerasgebiedjes, ontgrondingsgaten, geïsoleerde oude riviertakken en nieuwe, aangetakte nevengeulen. Door kwel vanuit de hogere gronden is het water in poelen en plassen in de uiterwaarden van goede kwaliteit. Het zijn geaccidenteerde terreinen met hoge, droge ruggen en vochtige laagten die incidenteel geïnundeerd worden. Het deel van de Amerongse Bovenpolder dat is aangewezen onder de Habitatrichtlijn bevat een hoge uiterwaard waar soortenrijke glanshaverhoilanden voorkomen.

Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000-netwerk zowel binnen Nederland als de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen Uiterwaarden Neder-Rijn zijn aangegeven in tabel 3.1.

Tabel 3.1 Instandhoudingsdoelstellingen Uiterwaarden Neder-Rijn (Bron: Ontwerpbesluit Uiterwaarden Neder-Rijn). Complementaire doelen staan cursief.

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen							
H3270	Slikkige rivieroever		>	>			
H6510A	Glanshaver- en vossenstaart- hooilanden (glanshaver)	-	>	=			
<i>H91F0</i>	<i>Droge hardhoutoebossen</i>	--	>	>			
Habitatsoorten							
<i>H1095</i>	<i>Zeeprrik</i>	-	=	>	>		
<i>H1099</i>	<i>Rivierprrik</i>	-	=	>	>		
<i>H1145</i>	<i>Grote modderkruiper</i>	-	=	=	=		
<i>H1166</i>	<i>Kamsalamander</i>	-	=	=	=		
Broedvogels							
A119	Porseleinhoen	--	>	>			10
A122	Kwartelkoning	-	>	>			40
A229	IJsvogel	+	=	=			5
A249	Oeverzwaluw	+	=	=			80
Niet-broedvogels							
A005	Fuut	-	=	=		80	
A017	Aalscholver	+	=	=		130	
A037	Kleine Zwaan	-	=	=		20	
A041	Kolgans	+	= (<)	=		2900	
A043	Grauwe Gans	+	= (<)	=		880	
A050	Smient	+	= (<)	=		2400	
A051	Krakeend	+	=	=		50	
A054	Pijlstaart	-	=	=		10	
A056	Slobeend	+	=	=		50	
A059	Tafeleend	--	=	=		100	
A061	Kuifeend	-	=	=		630	
A068	Nonnetje	-	=	=		5	
A125	Meerkoet	-	=	=		1700	
A142	Kievit	-	=	=		1400	

A156	Grutto	--	=	=	60
A160	Wulp	+	=	=	100

3.3 Aanwezige natuurwaarden in het onderzoeksgebied

Om de effecten van het inrichtingsplan te kunnen beoordelen dient eerst vastgesteld te worden welke natuurwaarden en de potentiële verstoringszone voorkomen. De maximale verstoringsafstand is op basis van literatuuronderzoek (oa. Krijgsveld et al., 2008) en inschatting van ecologen van de provincie Utrecht en Grontmij voor de soorten waarvoor het Vogelrichtlijngebied is aangewezen vastgesteld op 200 m (zie ook Smits et al., 2012).

Waarden met betrekking tot de complementaire doelen Habitatrichtlijn

In het onderzoeksgebied komen volgens de beschikbare habitatkaarten (ministerie EZ, concept beheerplan Rijntakken) geen hardhoutoobossen voor (H91F0). In de Palmerswaard komen wel zachthoutoobossen voor. Op de hoogste delen is wellicht ontwikkeling richting H91F0 mogelijk. Langs de steilrand in de Palmerswaard tussen Rhenen en Elst zijn elementen van H91F0 herkenbaar, in de vorm van Essen en Eiken; oude lepen ontbreken vanwege lepziekte. Ook de omstandigheden zijn in principe geschikt voor een ontwikkeling richting type hardhoutoobos (De Groene Ruimte, 2011).

Kamsalamander en grote modderkruiper komen niet in het onderzoeksgebied voor (De Groene Ruimte, 2011). Rivierprik en zeeprik gebruiken de Neder-Rijn als doortrekgebied.

De Neder-Rijn is als doortrekgebied voor de zeeprik en rivierprik van groot belang. De natte delen van de uiterwaarden die in verbinding staan met de Neder-Rijn zijn van belang als opgroeigebied voor deze vissoorten.

Broedvogels

In de uiterwaarden bij de stad Rhenen komen geen broedvogelsoorten voor, waarvoor het Natura2000-gebied is aangewezen. Er zijn geen (deels) onbegroeide steile oevers aanwezig waarin oeverzwaluw of ijsvogel een nest zou kunnen bouwen. Ook voor kwartelkoning en porseleinhoen ontbreken potentiële nestplaatsen. Voor deze soorten wordt het grasland te kort gemaaid en is voor de porseleinhoen te droog.

In de Palmerswaard is broedbiotoop aanwezig voor ijsvogel en oeverzwaluw. Potentiële broedlocaties voor deze soorten liggen op meer dan 200m van de parkeerplaats en evenemententerrein. In het verleden heeft ook kwartelkoning in de Palmerswaard gebroed. Thans ontbreekt geschikt broedbiotoop voor deze soort (tabel 3.2).

Niet-broedvogels

De locatie waarop de parkeerplaats is gepland is van weinig betekenis voor niet-broedvogels. Dit geldt eveneens voor het aangrenzende evenemententerrein op de veerweide. Op dit grasland (zie onderstaande foto) zullen echter incidenteel Kieviten, grauwe ganzen en mogelijk grutto's en smienten foerageren. De uiterwaarden bij de stad ten oosten van de veerweide biedt eveneens geschikt foerageergebied voor deze niet-broedvogelsoorten. Er zijn geen waarnemingen bekend van de pijlstaart en aalschover in de uiterwaarden bij Rhenen (tabel 3.2).

Veerweide / toekomstige locatie parkeerplaats Paardenmarkt (foto D. van der Veen, maart 2013)

In de uiterwaarden bij Rhenen en Palmerswaard ten westen van de parkeerplaats en het evenemententerrein foerageren ook kleine zwaan en kolgans, mogelijk ook binnen de verstoringsafstand (maximaal 200 m). De plassen in de Palmerswaard bieden foerageergebied voor krakeend, slobbeend, tafeleend, kuifeend, fuut en nonnetje. Deze plassen liggen buiten de maximale verstoringsafstand van de parkeerplaats en evenemententerrein. Ook de aalscholver komt waarschijnlijk voor in de Palmerswaard (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Aanwezigheid soorten Vogelrichtlijn in het onderzoeksgebied (bron De Groene Ruimte, 201, Smits et al. 2012).

Soort	komt voor in uiterwaarden stad?	komt voor in Palmerswaard?	Toelichting
<i>Broedvogelsoorten</i>			
IJsvogel	nee	mogelijk	Broedbiotoop aanwezig in Palmerswaard 2006 en 2007
Oeverzwaluw	nee	ja	In Palmerswaard in 1999 4 territoria
Porseleinhoen	nee	nee	Actueel niet aanwezig, ontbreekt geschikt biotoop
Kwartelkoning	nee	nee	Actueel niet aanwezig, ontbreekt geschikt biotoop. Voor 1998 gebroed in Palmerswaard
<i>Niet broedvogelsoorten</i>			
Kievit	ja	ja	Komt in de hele Uiterwaarden Rhenen voor
Grutto	ja	ja	Komt in de hele Uiterwaarden Rhenen en in de Palmerswaard in lage aantallen voor
Wulp	nee	nee	Er zijn geen waarnemingen bekend van deze soort in de Uiterwaarden Rhenen
Grauwe gans	ja	ja	Komt voor in de Uiterwaarden Rhenen en in de Palmerswaard
Kolgans	ja	mogelijk	Op Veerwei en IJsbaan foerageren 's winters enkele tientallen exemplaren
Kleine zwaan	ja	ja	Komt door hele gebied in lage aantallen voor
Smient	nee	ja	Is incidenteel waargenomen op de graslanden en in de Palmerswaard
Meerkoet	nee	ja	Komt voornamelijk voor in de Palmerswaard. Er zijn slechts enkele waarnemingen bekend.
Krakeend	nee	ja	Is waargenomen in Palmerswaard en niet in Uiterwaarden bij de stad
Slobeend	ja	ja	Is incidenteel waargenomen in Uiterwaarden bij de stad en meerdere malen in de Palmerswaard
Tafeleend	ja	ja	Is incidenteel waargenomen in Uiterwaarden bij de stad en meerdere malen in de Palmerswaard
Kuifeend	ja	ja	Is incidenteel waargenomen in Uiterwaarden bij de stad en is wel bekend van de Palmerswaard
Fuut	nee	ja	Komt voornamelijk voor in Palmerswaard
Aalscholver	nee	ja	Komt voornamelijk voor in Palmerswaard
Nonnetje	ja	ja	Is incidenteel waargenomen in Uiterwaarden bij de stad en is bekend van de Palmerswaard
Pijlstaart	nee	nee	Niet bekend in onderzoeksgebied

3.4 Mogelijke effecttypen

Het inrichtingsplan behelst subprojecten met positieve effecten op de natuur en negatieve effecten (tabel 3.3). Door uitwerking van de EHS saldobenadering (Smits et al., 2012) is gegarandeerd dat per saldo het oppervlak natuur toeneemt en ook de kwaliteit verbeterd. De EHS kent echter een eigen toetsingskader, apart van de Natura 2000-gebieden. De effecten worden daarom in deze Passende Beoordeling apart beoordeeld in het licht van de Natura 2000-doelen.

Negatieve effecten van het inrichtingsplan zijn vooral ruimtebeslag en verstoring (optisch en geluid) door aanwezige mensen, auto's en evenementen. Positieve ontwikkelingen in het plan zijn vooral de omzetting van percelen met agrarische bestemming in een natuurbestemming en het vastleggen van beheerafspraken. Hierdoor kan de natuurkwaliteit op deze percelen worden verhoogd en ook de functionaliteit voor vogelrichtlijnsoorten worden verbeterd. Aanplant van bosschages verbeteren wel de verbinding van het gebied voor diverse diersoorten, maar dit is niet per definitie gunstig voor alle vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen (Tabel 3.3).

De realisatie zal op milieutechnisch verantwoorde wijze uitgevoerd worden zodat er geen verontreiniging op zal treden. Aangezien er geen diepe graafwerkzaamheden (slechts ca. 20cm) uitgevoerd zullen worden zal er geen verstoring van grondwaterstromen optreden, waardoor verdroging of vernatting niet aan de orde is. Het plan leidt niet tot toename in verzuring of vermisting. Door omvorming van agrarisch gebruik naar natuur zal de vermistingsdruk in het gebied juist kunnen dalen. Versnippering of barrièrewerking is niet aan de orde. Het ruimtebeslag vindt namelijk plaats langs de randen van het Natura 2000-gebied (zie ook De Groene Ruimte, 2011).

Het plan leidt niet tot wezenlijke veranderingen in verkeersbewegingen rond het Natura-2000 gebied, waardoor de stikstofdepositie vanuit verkeer op gevoelige habitattypen niet wordt beïnvloed (zie ook Nb-wet toets Parkeerplaats Paardenmarkt, Grontmij, 2013). Er zijn ook geen andere ontwikkelingen in het plan die tot toename van stikstofdepositie kunnen leiden. Verstoring is het meest verreikende effect (tot 200 m) van het plan. Aangezien het dichtstbijzijnde aangewezen of geplande Habitatrichtlijngebied op meer dan deze afstand (minstens 2 km) is gelegen is externe beïnvloeding van Habitatrichtlijngebied uitgesloten. Verdere toetsing in het kader van de externe werking van de Habitatrichtlijn is daarom niet aan de orde.

Tabel 3.3. Mogelijke effecten van de verschillende subprojecten in het inrichtingsplan.

Subproject	Inrichtingsfase	Gebruiksfase
1. Parkeerplaatsen Paardenmarkt	- vernietiging bestaand grasland van maximaal 0,58 ha -Verstoring van aanwezige vogels op de locatie en directe omgeving tijdens de uitvoering	-Ruimtebeslag (max. 0,58 ha) -Verstoring van vogels door af en aanrijden auto's en aanwezigheid mensen
2. Fietspad Palmerswaard	Geen, is vervallen	Geen, is vervallen
3. Evenemententerrein	-verandering bodemstructuur -verstoring -ruimtebeslag 3,33 ha	-verstoring tijdens evenementen -aantasting kwaliteit grasland door betreding en plaatsen bouwwerken en tenten.
4. Uitbreiden en verbeteren passantenhaven	-tijdelijke verstoring tijdens aanleg -vernietiging 0,02 ha grasland	-extra ruimtebeslag 0,02 ha, -enige toename golfslag -extra verstoring door extra parkeerplaatsen -extra verstoring door recreatief gebruik zitplaatsen
5. Fietspont	geen	Geen . Op deze locatie levert de fietsbewegingen en pont geen verstoring op.
6. IJsbaan	-tijdelijke verstoring tijdens aanleg	-verstoring tijdens gebruik in de winter

7. Herinrichting Boulevard (Veerweg Rijnkade – R.straat)	geen	-minder verstoring door verwijdering parkeerplaatsen
8. Parkeerplaats Veerplein	geen	-iets minder verstoring vanwege afname verlichting
9. Herinrichting loswal t.b.v. boottrailers	geen	-geen negatief effect. Gebruik wordt beperkt
10. Visvoorziening op steiger of loswal	geen	-geen negatief effect uitgaande van gebruik overdag. Zeeprk en rivierprk worden normaal gesproken niet bevestigd.
11. Fietspad Rijn-kade /Cuneralaan	geen, bestaand pad	-minder verstoring vanwege voorschriften
12. Koningstuin beleefbaar	geen	geen
13. Veerhuis accentueren	geen	geen
14. Aanplant bosschages	zeer beperkte tijdelijke verstoring	-verandering kenmerken gebied (meer bosschages). Voor de doelsoorten Neder-Rijn niet van belang. Geen effect
15. Inperken verlichting en afrastering	beperkte verstoring	minder lichtverstoring
16. Inrichting t.b.v. natuur (aanvullend)	beperkte verstoring	minder verstoring
17. Omvorming naar natuur	geen	-betere borging natuurfunctie, -verbetering kwaliteit leefgebied vogels

In de volgende paragrafen worden de effecten van verstoring en ruimtebeslag nader gekwantificeerd en beschreven.

3.5 Ruimtebeslag, vernietiging en verslechtering kwaliteit leefgebied

Alle soorten zijn min of meer gevoelig voor vernietiging van hun leefgebied. De mate waarin zij hiervoor gevoelig zijn is vooral afhankelijk van de omvang van het beschikbare leefgebied in relatie tot de instandhoudingsdoelstelling. Gelet op de ligging van de locatie nabij wegen en het evenemententerrein is het grasland dat verloren gaat voor geen van de soorten van groot belang. Het ruimtebeslag van de parkeerplaats aan de Paardenmarkt (subproject 1) is 0,58 ha en het extra ruimtebeslag vanwege de uitbreiding van de haven en parkeren (subproject 4) is 0,02 ha. Door verwijderen parkeerplaatsen langs de Boulevard (subproject 7) en de JOP en hangplek (subproject 16) wordt bij elkaar 0,09 ha grasland toegevoegd.

Het totale oppervlak van het Vogelrichtinggebied is 3.259 ha. Het exacte oppervlak aan grasland binnen het Vogelrichtinggebied is niet exact bekend. Afgaande op luchtfoto's bestaan de Uiterwaarden Neder-Rijn voor tenminste de helft uit graslanden. Duidelijk is dat het oppervlak dat verloren gaat zeer klein (< 0,04 %) is in verhouding tot het totale oppervlak aan grasland.

Het gebruik van het evenemententerrein leidt tot tijdelijk ruimtebeslag van 3,33 ha tijdens de evenementen. Bovendien kan ook het plaatsen van tenten en tijdelijke bouwwerken tot aantasting van de grasvegetatie leiden, waardoor het voedselaanbod voor herbivore vogelsoorten tijdelijk wordt verminderd na de evenementen. De overige subprojecten leiden niet tot vernietiging of verslechtering van leefgebied. De bestemmingswijzigingen naar natuur (bijna 9 ha) inclusief beheerafspraken leiden tot een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied van diverse vogelsoorten. Per saldo zorgt het inrichtingsplan voor een kwaliteitsverbetering.

3.6 Verstoring

De omvang van de verstoring ten gevolge van het inrichtingsplan is reeds door de provincie gekwantificeerd (Smits et al., 2012, zie bijlage 2). Hierin is echter ook het wandel- en fietspad in de Palmerswaard meegenomen. In deze Passende Beoordeling is daarom de verstoringzone rond dit wandel- en fietspad van het door de provincie berekende oppervlak afgehaald (tabel 3.4). De verschillende subprojecten kunnen lokaal zorgen voor toename in recreatie en verkeersbewegingen.

Parkeerplaats aan de paardenmarkt

Deze parkeerplaats is gesitueerd aan de rand van het gebied, tussen de N225 en het evenemententerrein op de hoek met de Veerweg. De parkeerplaats komt dus op een locatie die al in belangrijke mate verstoord is. Door aanleg van een robuuste haag en ontbreken van verlichting zal de extra verstoring beperkt blijven. In de toets Natuurbeschermingswet parkeerplaats Paardenmarkt (Grontmij, 2013) is geconcludeerd dat er geen sprake is van significante verstoring.

Wandel- en fietspad Palmerswaard

Vervallen.

Evenemententerrein

De activiteiten, waarvoor de gemeente Rhenen het evenemententerrein wil gaan vastleggen in het bestemmingsplan, zijn weergegeven in tabel 1.2. Hierin zijn per activiteit de beschrijving, data, frequentie, duur en tijden aangegeven. Een voorwaarde voor het beperken van verstoring is het niet toestaan van het afsteken van vuurwerk, het opstijgen en landen van luchtballonnen en het opstijgen en landen van helikopters op het evenemententerrein (en andere delen binnen de uiterwaarden). Het inrichtingsplan 2009 bood hiervoor wel de ruimte. In inrichtingsplan 2012 zijn deze beperkende voorwaarden opgenomen, waardoor de versturende werking hiervan is weggenomen.

Om verstoring te beperken zullen gedurende grootschalige evenementen dezelfde maatregelen genomen moeten worden als voor de Rijnweek, te weten:

- Tijdelijk afsluiten van de toegang tot de Palmerswaard aan de zijde van het plangebied voor bezoekers en honden;
- Beperken van het geluidniveau, o.a. door optimalisatie van de inrichting van het evenemententerrein;
- Beperken van de verlichting op het terrein.

Het evenemententerrein wordt in de periode van begin juli t/m oktober twee weken gebruikt voor grootschalige publieksactiviteiten Rijnweek en Circus. In augustus wordt het terrein een week gebruikt voor bouwactiviteiten door circa 300 kinderen. Daarnaast zijn er in de periode eind maart tot en met augustus vier eendaagse activiteiten (Paaseieren zoeken, Concours hippique, Roofvogelshow en Scouting). De Rijnweek, Concours hippique en het circus zullen hiervan het meest verstorend zijn voor vogels in het N2000-gebied omdat hier geluidsinstallaties worden gebruikt, 's avonds verlichting is en er veel publiek op afkomt. Het evenemententerrein wordt dan zeer intensief gebruikt en de noodzakelijke voorzieningen worden vooraf opgebouwd en achteraf weer afgebroken. Alle meerdaagse activiteiten en dagactiviteiten gezamenlijk betekent een gebruik van circa 8 weken verspreid over het gehele jaar.

De Rijnweek is de meest grootschalige activiteit die hier plaatsvindt. Uit het ecologisch onderzoek van Bureau Waardenburg (De Rijnweek en de Natuurbeschermingswet, 6 april 2008) en

de second opinion van Alterra (brief R. Henkens 14 april 2008) is gebleken dat de Rijnweek op zich geen (significant) negatieve effecten heeft op instandhoudingsdoelen Uiterwaarden Neder-Rijn.

Uitbreiding passantenhaven

De gemeente Rhenen heeft het voornemen de passantenhaven beperkt uit te breiden. Tevens wil men hier sanitaire voorzieningen realiseren. De haven, die alleen in de zomermaanden gebruikt kan worden, heeft nu circa 30 ligplaatsen. Een uitbreiding met circa 20 ligplaatsen zal niet leiden tot veel meer verstoring. Een zorgvuldige inpassing is wel van belang om de verstoring beperkt te houden, met name richting Palmerswaard.

Manieren om verstoring te beperken zijn het afschermen van voorzieningen en activiteiten op de oever bij de passantenhaven door beplanting (of andere wijze) van de Palmerswaard om verstoring van vogels door beweging en licht te voorkomen. Gedacht wordt aan een zodanige opstelling van de sanitairunit in het seizoen, dat verstoring wordt tegengehouden. Bij de vergunningaanvraag van de sanitairunit zal onderbouwd moeten worden dat voldoende maatregelen worden getroffen, ter voorkoming van extra overlast.

Fietspont

Op deze locatie leveren de fietsbewegingen en gebruik van de pont geen extra verstoring op.

Natuurlijke ijsbaan

Vanaf de ijsbaan treedt alleen verstoring op wanneer de voorzieningen worden gebruikt. De ijsbaan zal naar verwachting gedurende enkele weken per jaar onderwater worden gezet en gemiddeld per jaar 2 weken worden gebruikt. Het terrein van de ijsbaan wordt nu al omsloten door de stadsrand en relatief druk bereden wegen. De schaatsbaan is mogelijk te combineren met extensief beheerd grasland. Zolang de verstoring niet verder reikt dan 200 meter, wordt deze als beperkt beschouwd. Het inrichtingsplan 2009 (waarin niet was ingeperkt wanneer de ijsbaan onder water gezet mocht worden en wanneer verlichting aan mocht) heeft potentieel iets meer dagen waarop de ijsbaan gebruikt kan worden dan het Inrichtingsplan 2012.

Overige subprojecten (7 t/m 17)

De overige subprojecten zorgen mogelijk tijdens de uitvoeringsfase een tijdelijke beperkte verstoring van aanwezige vogels op. Daarna treedt geen verstoring op.

Verstoringsgevoeligheid

Op basis van literatuurgegevens (oa. Krijgsveld et al., 2008) en inschattingen van een ecooloog van de provincie Utrecht zijn de verstoringafstanden bepaald van wandelaars en fietsers van alle vogelsoorten waarvoor de Uiterwaarden Neder-Rijn zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Deze zijn aangegeven in tabel 3.4. Verstoringafstanden zijn gebaseerd op waargenomen opvliegafstanden of waargenomen signalen van onrust bij vogels.

Daarnaast is gekeken naar de verstoringgevoeligheid volgens de Natura 2000-effectenindicator. Zoals de naam al aangeeft is dit slechts een indicator en geen absolute beoordeling van de gevoeligheid die voor alle situaties toepasbaar is. Soorten die als niet gevoelig voor geluid of optische verstoring zijn aangegeven kunnen worden beschouwd als relatief minder gevoelig, niet als geheel ongevoelig. De meeste vogels zullen immers wegvliegen bij harde geluiden op korte afstand en bij directe nadering van mensen. Alle vogels zijn volgens de effectenindicator gevoelig voor licht. Grutto en wulp zijn gevoelig voor geluid. Fuut, aalscholver, ta-feleend en kuifeend zijn gevoelig voor optische verstoring.

Tabel 3.4 Verstoringafstanden en verstoring gevoeligheid volgens de de Natura 2000-effectenindicator.

soort	verstoringafstand in m	verstoring gevoeligheid volgens effectenindicator		
		geluid	licht	optisch
IJsvogel	50	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Meerkoet	50	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Kievit	50	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Nonnetje	100	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Fuut	100	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
Aalscholver	100	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
Smient	100	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Pijlstaart	100	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Grutto	100	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Wulp	100	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Porseleinhoen	100	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Oeverzwaluw	100	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Kleine zwaan	200	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Kwartelkoning	200	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Kolgans	200	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Grauwe gans	200	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Krakeend	200	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Slobeend	200	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig
Tafeleend	200	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
Kuifeend	200	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig

Conclusie

Uit de kaarten 1 t/m 6 in bijlage 2 en tabel 3.5 blijkt dat:

- De Uiterwaarden bij de stad en de Palmerswaard een totale oppervlakte heeft van 76,47 ha.
- De Uiterwaarden bij de stad een oppervlakte heeft van 32,03 ha.
- De Uiterwaarden bij de stad is in de bestaande situatie al nagenoeg volledig verstoord voor alle vogelsoorten.
- De Palmerswaard wordt in de bestaande situatie over een oppervlak van 10,8 ha verstoord voor de meest gevoelige soorten.
- De aanleg van een nieuw wandel- en fietspad door de Palmerswaard zou een aanzienlijke oppervlakte aan verstoring in de Palmerswaard veroorzaken. Dit is daarom geschrapt uit het inrichtingsplan.
- Er resteert na realisatie van de voorzieningen een oppervlakte van 33,7 ha onverstoord gebied in de Palmerswaard. Dit is gelijk aan het oppervlak voor de bestaande situatie. De veerweide is namelijk al in gebruik als evenemententerrein. De verstoringzone vanuit de parkeerplaats aan de Paardenmarkt overlapt geheel met dat van bestaande infrastructuur. Hierbij is er van uitgegaan dat op het evenemententerrein de Veerweide geen activiteiten plaats vinden met een verstoringafstand groter dan 200 m. Het afsteken van vuurwerk, op-laten van luchtballonnen, helikoptervluchten, popconcerten, wat niet wordt toegestaan in het gebied, hebben veelal een veel grotere verstoringafstand. Zeker in cumulatie met de verstoring van permanente verstoringbronnen zoals de bestaande wegen en paden, stadsrand en relatief rustige activiteiten op het evenemententerrein kunnen dit soort grootschalige activiteiten leiden tot significante verstoring van doelsoorten N2000 Uiterwaarden Neder-Rijn.

De berekende omvang van de verstoringszone is het maximale oppervlak waarbinnen verstoring op kan treden. Dit betekent echter nog niet dat deze zone geheel ongeschikt is of wordt als foerageergebied en zeker niet permanent. De evenementen vinden immers plaats gedurende een aantal weken van het jaar en de intensiteit van gebruik van de recreatieve routes varieert ook sterk naar gelang het weer.

De meeste vogelsoorten waarvoor de Uiterwaarden Neder-Rijn is aangewezen, zijn relatief weinig gevoelig voor optische verstoring en geluid (tabel 3.4). Vooral van ganzen, maar ook van andere vogelsoorten is bekend dat zij vaak wennen aan menselijke aanwezigheid zolang mensen zich volgens voorspelbare patronen blijven gedragen. Mensen die zich over gebaande paden begeven worden meestal niet als bedreigend ervaren, zolang zij zich niet richting de aanwezige vogels gaan begeven. Plotselinge harde geluiden en onverwachte bewegingen en gedrag dat aan predatoren doet denken is veel verstorender. Ganzen zijn de afgelopen jaren in heel Nederland in aantallen toegenomen, terwijl in de zelfde periode de verstoringsintensiteit rond foerageergebieden zeker niet is afgenomen. Mede dankzij de beheerafspraken (tabel 1.1) is de verwachting dat in de praktijk de geschiktheid van de graslanden als foerageergebied voor de aangewezen soorten, slechts in beperkte mate zal afnemen ten gevolge van de realisatie van het inrichtingsplan. Er is geen sprake van significante toename in verstoring.

De verstoringszone tijdens de aanlegfase is ongeveer even groot als tijdens de gebruiksfase. Alleen zal de intensiteit van de verstoring groter zijn aangezien er dan nog geen afscherming aanwezig is en er frequenter mensen en machines aanwezig zijn en meer geluid geproduceerd zal worden. Mede gelet op de tijdelijke aard van de werkzaamheden zal net als in de gebruiksfase geen significante verstoring optreden. Het geluid tijdens de werkzaamheden kan overigens wel verder reiken dan 200m, maar gelet op de reeds aanwezige verstoring vanuit de huidige infrastructuur en de stad is de verwachting dat dit niet voor een significante toename in verstoring zal leiden.

Tabel 3.5: Berekening verstoorte oppervlakten en ruimtebeslag/omvang per subproject (uit Smits et al., 2012).

kaart	voorzieningen	verstoring	Uiterwaarden bij de stad (ha)	Palmerswaard (ha)	totaal
2	uiterwaarden		32,03	44,45	76,47
3	bestaande infrastructuur totaal		5,13	0,00	5,13
	parkeerplaats bij haven		0,10	0,00	
	passantenhaven		0,34	0,00	
	loswal		0,13	0,00	
	bestaande wegen en paden		1,10	0,00	
	N233		0,13	0,00	
	<i>evenemententerrein</i>		3,33	0,00	
4	verstoringszone bestaande infrastructuur	50 m	26,33	1,89	28,21
		100 m	30,71	4,16	34,87
		200 m	32,03	10,80	42,84
5	nieuwe infrastructuur totaal		6,46	0	6,46
	wandel- / fietspad west / Palmerswaard -vervallen		0	0	
	ijsbaan		2,55	0,00	
	parkeerplaats		0,58	0,00	
	evenemententerrein		3,33	0,00	
	verstoringszone nieuwe infrastructuur	50 m	10,54	0	10,54
	100 m	15,3	0	15,3	

		200 m	17,77	3,08	20,85
6	verstoringzone totaal	50 m	27,53	1,89	29,42
		100 m	31,63	4,16	35,79
		200 m	32,03	10,80	42,83

3.7 Toetsing aan de instandhoudingsdoelstellingen

In tabel 3.1 is per soort weergegeven of er effecten op kunnen treden door realisatie van het inrichtingsplan, of effecten een belemmering voor de instandhoudingsdoelstellingen (tabel 3.1) kunnen betekenen en of er sprake is van significante effecten.

Instandhoudingdoelstellingen habitattypen inclusief complementaire doelen

Het inrichtingsplan heeft geen effect op habitattypen waarvoor Uiterwaarden Neder-Rijn is aangewezen. Deze habitattypen komen namelijk niet in het onderzoeksgebied voor en er is geen sprake van externe beïnvloeding.

Instandhoudingdoelstellingen habitasoorten

Zeeprrik en rivierprrik worden niet beïnvloed door het plan. Deze soorten kunnen ook na uitbreiding van de passantenhaven deze locatie passeren. Er is geen toename in barrièrewerking.

Kamsalamander en grote modderkruiper komen niet voor in het onderzoeksgebied. Het inrichtingsplan heeft dan ook geen effect op deze habitasoorten.

Instandhoudingdoelstellingen broedvogelsoorten

Het inrichtingsplan heeft geen effect op broedvogelsoorten aangezien deze niet in het onderzoeksgebied voorkomen en ook niet verstoord worden.

De omvorming van agrarische functies in natuur zorgt voor kwaliteitsverbetering wat kansen biedt voor vestiging van kwartelkoning in het gebied.

Instandhoudingdoelstellingen niet-broedvogelsoorten

Voor alle niet-broedvogelsoorten geldt een behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied. Voor kolgans, grauwe gans en smient mag volgens de doelstelling het oppervlak worden beperkt ten gunste van habitattypen of broedgebied voor de soorten die als broedvogel zijn aangewezen.

Uit de vorige paragrafen komt naar voren dat het inrichtingsplan zorgt voor een vernietiging van een beperkt oppervlak aan foerageergebied voor een aantal niet broedvogelsoorten. Het betreft grasland op een sterk verstoorde locatie aan de rand van het Natura 2000-gebied. Dit grasland heeft daarom een beperkte betekenis voor de instandhouding van deze soorten.

Door afname van de intensiteit van het landgebruik zullen vogelsoorten hier minder verstoord worden tijdens het foerageren en kan ook de kwaliteit van het foerageergebied verbeteren. Aanleg van bosschages binnen de verbindingszone biedt mogelijk kansen voor vestiging van een aalscholver kolonie.

Gelet op het relatief zeer geringe oppervlak aan grasland dat verloren gaat, de beperkte functie van dit grasland en de kwaliteitsverbetering in de Palmerswaard (subproject 17) kan geconcludeerd worden dat het inrichtingsplan niet zorgt voor significante verslechtering van de foeragefunctie van de Uiterwaarden Neder-Rijn voor niet-broedvogelsoorten.

Door de te treffen beheersmaatregelen en het vervallen van het fietspad door de Palmerswaard is de toename in verstoord oppervlak als gevolg van het inrichtingsplan zeer beperkt. In het licht van de instandhoudingsdoelstellingen zorgt het inrichtingsplan niet voor een significante verstoring van niet-broedvogelsoorten in de Uiterwaarden Neder-Rijn.

Tabel 3.6 Toetsing inrichtingsplan aan de Instandhoudingsdoelstellingen Uiterwaarden Neder-Rijn. Complementaire doelen staan cursief. Met onderzoeksgebied wordt bedoeld het plangebied + verstoringszone (max. 200m). De instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen in tabel 3.1.

		Effecten	Belemmering insth. doel?	Significant?	Toelichting
Habitattypen					
H3270	Slikkige rivieroeveren	geen	nee	nee	geen beïnvloeding HR gebied
H6510A	Glanshaverhooilanden	geen	nee	nee	geen beïnvloeding HR gebied
<i>H91F0</i>	<i>Droge hardhoutoibossen</i>	geen	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied
Habitatsoorten					
<i>H1095</i>	<i>Zeeprík</i>	geen	nee	nee	leefgebied niet aangetast
<i>H1099</i>	<i>Rivierprík</i>	geen	nee	nee	leefgebied niet aangetast
<i>H1145</i>	<i>Grote modderkruiper</i>	geen	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied
<i>H1166</i>	<i>Kamsalamander</i>	geen	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied
Broedvogels					
A119	Porseleinhoen	geen	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied
A122	Kwartelkoning	mogelijk positief	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied omvorming agrarisch gebruik naar natuur biedt kansen op vestiging van de soorten
A229	IJsvogel	geen	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied
A249	Oeverzwaluw	geen	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied
Niet-broedvogels					
A005	Fuut	geen	nee	nee	futen komen slechts incidenteel in het gebied voor en foerageren er niet.
A017	Aalscholver	geen	nee	nee	Aalscholvers slapen in kolonies buiten onderzoeksgebied
A037	Kleine Zwaan	verstoring, vernietiging foerageergebied	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering.
A041	Kolgans	verstoring, vernietiging foerageergebied	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A043	Grauwe Gans	verstoring, vernietiging foerageergebied	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A050	Smient	verstoring, vernietiging foerageergebied	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A051	Krakeend	verstoring	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A054	Pijlstaart	geen	nee	nee	Niet bekend in onderzoeksgebied
A056	Slobeend	verstoring	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A059	Tafeleend	verstoring	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A061	Kuifeend	verstoring	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering

A068	Nonnetje	verstoring	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A125	Meerkoet	geen	nee	nee	meerkoet komt incidenteel voor in Palmerswaard, buiten verstoringzone
A142	Kievit	verstoring, vernietiging foerageergebied	nee	nee	soort is weinig gevoelig voor verstoring en kleine verstoringafstand
A156	Grutto	verstoring, vernietiging foerageergebied	nee	nee	toename verstoord oppervlak zeer gering
A160	Wulp	geen	nee	nee	komt niet voor in onderzoeksgebied

3.8 Cumulatieve effecten

Het project dient conform de Natuurbeschermingswet beoordeeld te worden in combinatie met andere plannen en projecten. Hierbij is met name het programma Stroomlijn in de Palmerswaard van belang. Verder spelen op grotere afstand nog de projecten:

- Ruimte voor de rivier project Tollewaard en Middelwaard;
- Ruimte voor de rivier project Machinistenschool Elst;
- Nieuwbouwproject Vogelenzang;
- Nurg/KRW project Amerongse bovenpolder;
- Herinrichting Ingensche waarden.

Stroomlijn beoogt de stroombaan binnen de grote rivieren glad te krijgen zodat voldoende water afgevoerd kan worden en de waterveiligheid wordt gegarandeerd. Hiertoe dienen in de uiterwaarden lokaal (binnen de stroombaan) bomen en struiken verwijderd te worden. Voor een pilotproject in de Palmerswaard (Inhaalslag Stroomlijn) is een Natuurbeschermingswetvergunning aangevraagd door het Utrechts Landschap.

Buiten de voornoemde plannen en projecten zijn er geen ontwikkelingen bekend die voor cumulatieve effecten zorgen.

Cumulatie met Stroomlijn in de Palmerswaard

In het pilotproject Inhaalslag Stroomlijn zal in de Palmerswaard 8,6 ha ruigte worden gemaaid, 0,6 ha struweel en 1,8 ha bos worden gekapt. Verder zal er grondverzet uitgevoerd worden. Bepaalde delen zullen worden afgegraven en andere delen opgehoogd (Willems en Tabak, 2013). De start uitvoering is gepland oktober/november 2013 en zal 6 tot 8 weken duren (bron: Programma Stroomlijn Rijkswaterstaat).

Het Utrechts Landschap heeft een Passende Beoordeling op laten stellen (Willems en Tabak, 2013). Uit deze Passende Beoordeling blijkt dat de maatregelen voornamelijk positieve effecten heeft op habitattypen en habitatsoorten. Tijdens de uitvoering zal echter wel verstoring optreden van enkele niet-broedvogelsoorten, te weten aalscholver, fuut en kuifeend. Er zal geen oppervlakteverlies aan foerageergebied voor niet-broedvogels optreden. Willems en Tabak (2013) concluderen dat er geen sprake is van significante effecten.

Er is kans dat de uitvoering van het Stroomlijn project in de Palmerswaard gedeeltelijk samenvalt met de aanleg van de parkeerplaats. In het Stroomlijn project worden echter andere vogelsoorten verstoord dan bij de aanleg van de parkeerplaats. Er is daarom geen sprake van cumulatie van effecten.

Cumulatie met overige projecten

Ten tijde van de realisatie van de parkeerplaats (december 2013- beging 2014) zijn er nog werkzaamheden gaande voor de Ruimte voor de Rivier projecten in de Tollewaard en steenfabriek Elst. Het RvdR project in de Middelwaard is dan gereed. De RvdR projecten hebben naast een veiligheidsdoelstelling ook een ruimtelijke kwaliteitsdoelstelling waaronder natuur. Deze projecten zijn zo ontworpen dat zij niet tot negatieve effecten op Natura 2000 doelen leiden. Gelet op de omvang van het Natura 2000-gebied en de werkzaamheden blijven er voldoende

uitwijkmogelijkheden beschikbaar onder meer in de Blauwe Kamer, Elster Uiterwaarden, Amerongse Bovenpolder, Ingensche waarden en in De Mars (zie ook Willems en Tabak, 2013).

Het project NURG/KRW project Amerongse bovenpolder en herinrichting Ingensche waarden zijn tijdens de realisatie van de parkeerplaats nog in de planfase. Deze projecten leiden naar verwachting niet tot permanente toename van verstoring van niet-broedvogels in de Uiterwaarden Neder-Rijn. Er is daarom geen sprake van cumulatie met de realisatie van de parkeerplaats langs de Paardenmarkt.

In de voortoets voor het nieuwbouwproject Vogelesang wordt geconcludeerd dat door de inrichting- en beheermaatregelen, voortkomend uit de werking van de Flora- en faunawet en de bescherming van de EHS er geen mogelijke negatieve effecten verwacht worden op de beschermde natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Neder-Rijn. Door de planontwikkeling worden derhalve zeker geen significant negatief effect verwacht.

4 Conclusies

4.1 Effecten inrichtingsplan

De provincie Utrecht (in Smits et al., 2012) concludeert dat om op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 te kunnen instemmen met de gewenste inrichting van de Uiterwaarden Rhenen het noodzakelijk is om afdoende mitigerende maatregelen te nemen teneinde significante verstoring van vogels met name in de Palmerswaard te voorkomen. Deze mitigerende maatregelen waren uitgangspunt voor de voorliggende Passende Beoordeling. De conclusie van de provincie wordt met deze Passende Beoordeling bevestigd.

Effecten met betrekking tot doelen Habitatrictlijn

Het inrichtingsplan heeft geen effect op habitattypen waarvoor de Uiterwaarden Neder-Rijn is aangewezen. Deze habitattypen komen namelijk niet in het onderzoeksgebied voor en er is geen sprake van externe beïnvloeding. Zeeprik en rivierprik worden niet beïnvloed door het plan. Deze soorten kunnen ook na uitbreiding van de passantenhaven deze locatie passeren. Er is geen toename in barrièrewerking. Kamsalamander en grote modderkruiper komen niet voor in het onderzoeksgebied. Het inrichtingsplan heeft dan ook geen effect op deze habitattoorten.

Effecten met betrekking tot doelen broedvogelsoorten

Het inrichtingsplan heeft geen effect op broedvogelsoorten aangezien deze niet in het onderzoeksgebied voorkomen en ook niet verstoord worden.

Effecten met betrekking doelen niet-broedvogelsoorten

Gelet het relatief zeer geringe oppervlak aan grasland dat verloren gaat, de beperkte functie van dit grasland en de kwaliteitsverbetering in de Palmerswaard (subproject 17) kan geconcludeerd worden dat het inrichtingsplan niet zorgt voor significante verslechtering van de foeragefunctie van de Uiterwaarden Neder-Rijn voor niet-broedvogelsoorten.

Het inrichtingsplan zorgt mede dankzij de te treffen beheersmaatregelen en vervallen van het fietspad door de Palmerswaard voor een zeer beperkte toename in verstoord oppervlak. In het licht van de instandhoudingsdoelstellingen zorgt het inrichtingsplan niet voor een significante verstoring van niet-broedvogelsoorten in de Uiterwaarden Neder-Rijn

4.2 Cumulatieve effecten

Het project dient conform de Natuurbeschermingswet beoordeeld te worden in combinatie met andere plannen en projecten. Hierbij is met name het Stroomlijn project in de Palmerswaard van belang en verder enkele projecten van Ruimte voor de Rivier een KRW/ NURG project en het nieuwbouw project Vogelezang. Er blijkt in deze plannen en projecten geen sprake van cumulatie met de effecten van het inrichtingsplan.

4.3 Eindconclusie

De realisatie van het inrichtingsplan leidt zelfstandig of in combinatie met andere plannen of projecten niet tot significante effecten in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Uiterwaarden Neder-Rijn. Het project is daarom conform artikel 19j van de Natuurbeschermingswet in principe vergunbaar. Dit is ter beoordeling van het bevoegd gezag, in casu de provincie Utrecht.

In de vergunningvoorwaarden zullen de reeds geplande mitigerende maatregelen (tabel 1.1) opgenomen moeten worden om zekerheid te krijgen dat de effecten voldoende worden beperkt. Verder is van belang dat geborgd wordt dat de voor Natura 2000 positieve ontwikkelingen (sub-project (7, 9,15,16,17) uit het inrichtingsplan ook worden uitgevoerd.

Literatuur

De Groene Ruimte, 2011. Toetsing inrichtingsplan uiterwaarden Rhenen

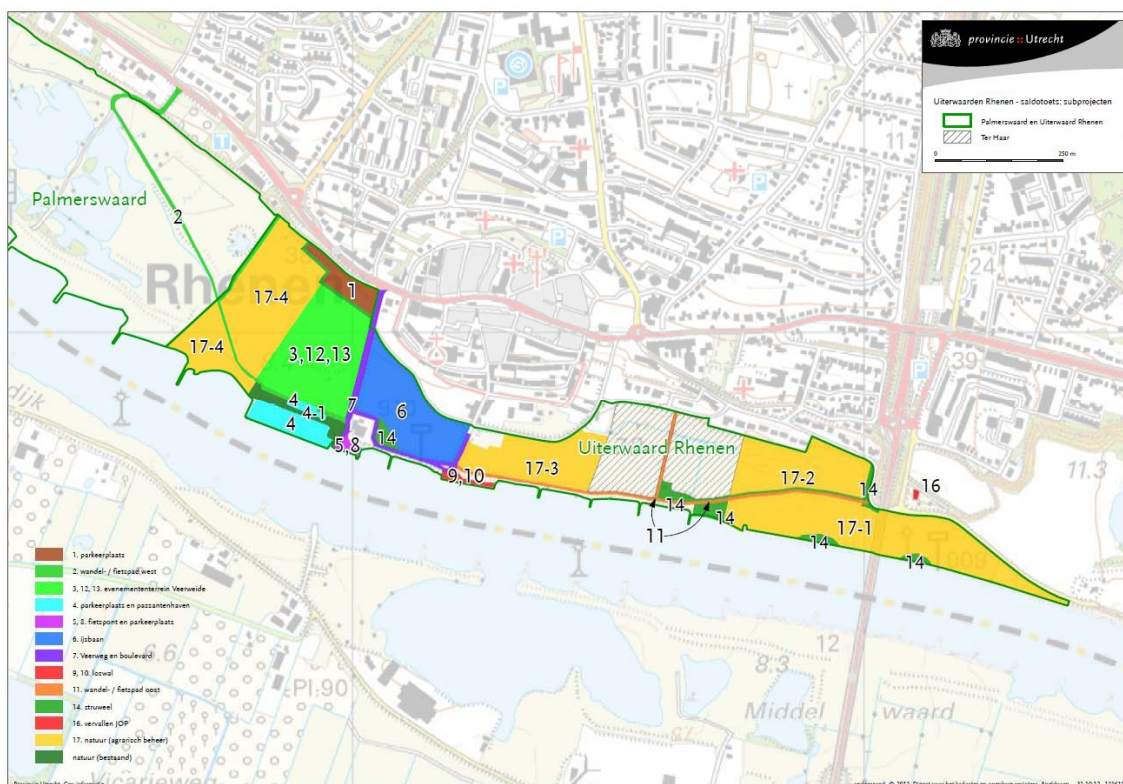
Grontmij, 2013. Actualisatie verkennend natuuronderzoek Uiterwaarden Rijn, Rhenen. Verkennend onderzoek in het kader van de wet- en regelgeving voor de natuur. Rapport Grontmij. Auteur. D. van der Veen.

Smits, N, Van Maanen, J., Drost, P. en J. de Pater., december 2012. EHS-Saldo Toets & toetsing Natura 2000 Uiterwaarden Rhenen. Rapport Gemeente Rhenen en provincie Utrecht Voortoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, Plangebied Vogelenzang te Rhenen, CSO Adviesbureau, kenmerk: 11L286, datum: 03-08-11, definitief.

Willems, D. en A. Tabak. 2013. Passende Beoordeling Palmerswaard. Maatregelen in het kader van de Inhaalslag Stroomlijn. In opdracht van het Utrechts Landschap.

Bijlage 1

kaart met subprojecten

Bijlage 2

Kaarten cumulatieve verstoring

